

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 65 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – De luchtvaartsector in China

1 **maximumscore 2**

Juiste kenmerken zijn:

- De afstanden tussen de steden in China zijn groot.
- De economische groei / de stijgende welvaart in China (zorgt ervoor dat een groot aantal Chinezen rond 2020 regelmatig gebruik maakt van het vliegtuig als vervoermiddel).

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
2	maximumscore 2 Juiste redeneringen zijn:	
	• De productie van vliegtuigen/vliegtuigonderdelen is een hoogwaardig proces	1
	• waarvoor de benodigde kennis in China eerder nog onvoldoende aanwezig was	1
	of	
	• Boeing en Airbus beschikken over hoogwaardige technologische kennis van de productie van vliegtuigen/vliegtuigonderdelen	1
	• die zij nog niet wilden delen met (toekomstige) concurrenten uit China	1
3	maximumscore 2	
	• Door deze ontwikkeling kan de relatieve ligging van perifere gebieden verbeteren / kan een betere spreiding ontstaan van groeispots / zijn perifere gebieden beter bereikbaar waardoor ook deze gebieden tot ontwikkeling kunnen komen	1
	• 163C en 163D	1
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen als beide atlaskaarten juist zijn, 1 scorepunt toekennen.</i>	
4	maximumscore 2 Uit de redenering moet blijken dat	
	• het niet waarschijnlijk is dat in Lhasa op korte termijn een grote luchthaven zal ontstaan	1
	• omdat in Lhasa in tegenstelling tot de drie andere plaatsen relatief weinig mensen wonen / economische activiteiten zijn	1

Wereld en Aarde

Opgave 2 – Een nieuwe vaarroute door de Noordelijke IJszee

5	maximumscore 2	
	• In augustus en september is het meeste zee-ijs gesmolten / het zeewater gedurende een lange periode opgewarmd (waardoor dan het meeste zee-ijs is gesmolten)	1
	• Door het stijgen van de temperatuur (in het noordpoolgebied) / het opwarmen van de aarde / klimaatverandering (zal het ijs eerder smelten / zal er meer zee-ijs smelten)	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 1

De juiste flessenhalzen zijn:

- Bab al Mandab
- de Straat van Malakka / Straat van Singapore

Opmerkingen

Alleen als beide flessenhalzen juist zijn, 1 scorepunt toekennen.

Het antwoord de Rode Zee of de Golf van Aden is niet juist.

Het antwoord Het Kanaal dient goed gerekend te worden.

7 maximumscore 2

Juiste voordelen zijn:

- De nieuwe vaarroute gaat niet langs kusten van instabiele staten / waar piraterij is (politieke dimensie).
- De nieuwe vaarroute kent een kortere reistijd waardoor er kosten worden bespaard (economische dimensie).
- De nieuwe vaarroute kent een kortere reistijd waardoor het milieu minder belast wordt / er minder broeikasgassen worden uitgestoten (natuurlijke of fysisch-geografische dimensie).

per juist voordeel

1

8 maximumscore 2

- atlaskaart 250A / 222
- Uit het antwoord moet blijken dat er voor de kust van Murmansk een warme zeestroom / relatief warm zeewater aanwezig is

1

1

9 maximumscore 2

Juiste redenen zijn:

- Murmansk ligt niet dichtbij een economisch kerngebied.
- Murmansk is vanuit Oost-Azië niet het hele jaar bereikbaar via de Noordelijke IJzee.
- Murmansk mist goede achterlandverbindingen.
- In Murmansk zijn (vanwege de noordelijke ligging) de leefomstandigheden niet zo prettig.

per juiste reden

1

Opgave 3 – Natuurgeweld in Japan

10 maximumscore 3

- De aardbevingen ontstaan doordat er wrijving/spanningsopbouw plaatsvindt tussen de wegduikende plaat (Pacifische / Filipijnse plaat) en de plaat waar Japan op ligt (Euraziatische plaat) 1
- De vulkanen ontstaan doordat bij het smelten van de wegduikende plaat magma richting het aardoppervlak beweegt 1
- De wrijving/spanningsopbouw tussen de platen vindt plaats als de wegduikende plaat nog niet gesmolten is, terwijl voor het opstijgen van magma de wegduikende plaat wel gesmolten moet zijn 1

11 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- de golf bij de kust in ondieper water komt (oorzaak) 1
- waardoor de golf in elkaar wordt gedrukt / de voorzijde van de golf wordt afgeremd (en in hoogte toeneemt) (gevolg) 1

12 maximumscore 2

Juiste oorzaken zijn:

- De hoge bevolkingsdichtheid in het kustgebied.
- De aardbeving ontstond dichtbij de Japanse kust / de tsunami bereikte de kust heel snel na de aardbeving (waardoor er weinig tijd was om inwoners te evacueren).

per juiste oorzaak 1

13 maximumscore 3

Een juiste argumentatie voor een voorstander is:

- Japan heeft (als welvarend en geïndustrialiseerd land) een energietekort / een grote vraag naar energie, terwijl het land zelf nauwelijks over fossiele brandstoffen beschikt 1
- en door energie op te wekken in kerncentrales is Japan minder afhankelijk van de import van fossiele brandstoffen 1
- Een nadeel van de keuze van een voorstander is: 1
Het opwekken van energie door middel van kerncentrales in een land waar veel natuurrampen voorkomen zoals Japan, verhoogt de kans op rampen met kerncentrales.

Een juiste argumentatie voor een tegenstander is:

- Een ramp met een kerncentrale heeft verstrekkende gevolgen 1
- en juist in Japan is de kans op zo'n ramp groot omdat daar veel natuurrampen voorkomen / Japan vlakbij plaatgrenzen ligt 1
- Een nadeel van de keuze van een tegenstander is: 1
Japan wordt meer afhankelijk van de import van fossiele brandstoffen.

Aarde

Opgave 4 – De Pantanal

14 **maximumscore 1**
december-februari

15 **maximumscore 3**
Een juist antwoord bevat de zes onderstaande elementen:

	type vegetatie	oorzaak
westkust	woestijn(vegetatie)	De westkust staat onder invloed van een koude zeestroom / ligt aan de lijzijde van het Andesgebergte (waardoor het daar te droog is).
oostkust	tropisch regenwoud	De oostkust staat onder invloed van een warme zeestroom / stuwingsregens / aanlandige winden (waardoor het daar te nat is).
Andesgebergte	hooggebergtevegetatie	Het Andesgebergte heeft een hoge ligging (waardoor het daar te koud is).

indien zes antwoordelementen juist	3
indien vijf of vier antwoordelementen juist	2
indien drie antwoordelementen juist	1
indien minder dan drie antwoordelementen juist	0

16 **maximumscore 2**
Een juiste uitleg is:

- Bovenstreams van de Pantanal zal meer erosie plaatsvinden (oorzaak) 1
- waardoor er meer sediment in de rivier komt dat wordt getransporteerd naar de Pantanal (gevolg) 1

Vraag	Antwoord	Scores
17	maximumscore 2 Een juiste beschrijving is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Door het uitbaggeren van de Paraguay zal het water de Pantanal sneller verlaten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • zodat het ecosysteem in de Pantanal zal veranderen in een ecoysteem dat past bij drogere omstandigheden / zich zal aanpassen aan de drogere omstandigheden 	1

Zuidoost-Azië

Opgave 5 – Rijst in Zuidoost-Azië

- 18 **maximumscore 2**
Juiste voorbeelden zijn:
- De Verenigde Staten zijn (als centrumland) een exporteur van rijst.
 - De grootste handelsstromen van rijst vinden plaats tussen (semi)perifere landen / vinden niet plaats tussen (semi)periferie en centrum (of voorbeelden daarvan)
- per juist voorbeeld 1
- 19 **maximumscore 1**
Het zijn vlakke/laaggelegen gebieden.
- 20 **maximumscore 1**
Uit het antwoord moet blijken dat in Indonesië de consumptie van rijst groter is dan de productie (waardoor Indonesië rijst moet importeren), terwijl in Thailand de consumptie van rijst kleiner is dan de productie (waardoor Thailand rijst kan exporteren).
- 21 **maximumscore 2**
- Vietnam: de deltagebieden / de laaggelegen kustgebieden / het noorden en het zuiden, omdat daar veel sediment wordt afgezet door rivieren 1
 - Indonesië: Java als gevolg van (vruchtbare) vulkanische bodems / vulkanisme 1

Opmerking

Als bij zowel Vietnam als Indonesië de juiste gebieden zijn genoemd, maar zonder juiste oorzaak, 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 – Samenwerking in de ASEAN

- 22 maximumscore 2**
Een juiste redenering is:
- De meeste Zuidoost-Aziatische landen waren tot de jaren zestig van de twintigste eeuw nog koloniën 1
 - zodat ze meer georiënteerd waren op de moederlanden, dan op samenwerking met elkaar 1
- 23 maximumscore 2**
- Thailand, Singapore, Maleisië, de Filipijnen en Indonesië 1
 - Cambodja was in de beginperiode van de ASEAN verwickeld in een groot intern conflict 1
- Opmerking*
Alleen als alle vijf de landen juist zijn, 1 scorepunt toekennen.
- 24 maximumscore 2**
Een juiste redenering is:
- In de beginfase van de ASEAN waren de landen vooral elkaars concurrenten als lage lonenlanden 1
 - maar tegenwoordig zijn de landen meer complementair geworden / voor elkaar belangrijke afzetmarkten geworden 1
- 25 maximumscore 2**
- Juiste argumenten voor Singapore zijn: 1
 - Bedrijven uit Singapore kunnen afdelingen uitschuiven naar / profiteren van de relatief lage lonen in Johor Baharu en de Riau-eilanden.
 - Bedrijven uit Singapore kunnen profiteren van de beschikbare (uitbreidings)ruimte die in Johor Baharu en de Riau-eilanden veel meer beschikbaar is dan in Singapore zelf.
 - Juiste argumenten voor Johor Baharu en de Riau-eilanden zijn: 1
 - De werkgelegenheid in Johor Baharu en de Riau-eilanden zal toenemen als bedrijven uit Singapore zich vestigen.
 - Bedrijven in Johor Baharu en de Riau-eilanden kunnen kennis overnemen van bedrijven uit Singapore.
- 26 maximumscore 1**
China

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Leefomgeving

Opgave 7 – Overstromingsgevaar

27 maximumscore 1

Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht

Opmerking

Alleen als alle drie de provincies juist zijn, 1 scorepunt toekennen.

28 maximumscore 3

- a - de kustlijn met zandsuppleties versterken / duinversterking / aanleg van dijken op plaatsen waar geen duinen (meer) zijn 1
- b - de aanleg van een waterkering/stormvloedkering (in de Nieuwe Waterweg) 1
- c - de aanleg van de Afsluitdijk/Zuiderzeewerken 1

29 maximumscore 2

- De Kerf is gegraven om de natuurlijke dynamiek / natuur(ontwikkeling) te bevorderen 1
- De (ingang van de) Kerf werd dicht gestoven door zand / wanneer de Kerf onderliep werd zand/sediment afgezet (waardoor de ingang van de Kerf steeds hoger kwam te liggen) 1

30 maximumscore 1

bij Castricum aan Zee

Opgave 8 – De concurrentiepositie van de Randstad

31 maximumscore 2

- het Rijn-Ruhrgebied 1
- de Vlaamse Ruit 1

32 maximumscore 2

- Noordvleugel: hoger dan het gemiddelde van de Europese Unie 1
- Zuidvleugel: hoger dan het gemiddelde van de Europese Unie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

Juiste gegevens zijn:

- Amsterdam is één van de belangrijkste economische machtscentra van Europa (atlaskaart 68A).
- Amsterdam is één van de aantrekkelijkste vestigingsplaatsen van Europa (atlaskaart 68E2).
- Amsterdam heeft één van de belangrijkste luchthavens van Europa (atlaskaart 68B).

per juist gegeven 1

34 maximumscore 2

- het Rijn-Ruhrgebied 1
- Barcelona 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 23 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 vrij naar: www.trouw.nl

Opgave 2

bronnen 1 en 2 bron: NRC Handelsblad, 10 september 2013

Opgave 4

bron 1 bron: Cito en www.whereisbrazil.net

Opgave 5

bron 1 vrij naar: <http://irri.org/images>

bron 2 bron: www.fas.usda.gov en De Grote Bosatlas

Opgave 7

bron 1 bron: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat

Opgave 8

bron 1 vrij naar: De Top 20 van Europese grootstedelijke regio's 1995-2011; Randstad Holland in internationaal perspectief. TNO, 2012